

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Kış/Aralık 2021 Sayı 1

AVRUPA'DA YAŞAYAN TÜRKLER İÇİN TÜRKÇENİN ÖNEMİ

The Importance of Turkish for Turkish People's Living in Europe

Doç. Dr. Beytullah BEKAR

Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Kırklareli/TÜRKİYE
beytullahbekar@klu.edu.tr

0000-0002-8372-1190

Geliş Tarihi/Received: 11.06.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 20.08.2021

Atf/Citation

Bekâr, B. (2021). Avrupa'da Yaşayan Türkler İçin Türkçenin Önemi. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (1), 129-140.

Kamu Yönetimi Enstitüsü
Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

Türkçenin geçmişi milattan önce yaklaşık 3500'ü yıllara kadar gitmektedir. Türkçeye ait tespit edilen en eski yazılı belge ise 600'lü yılların sonunda Köktürkler döneminde yazılmış olan Çoyr yazıtıdır. Türkçe Köktürklerden sonra Uygurlar ve Karahanlılar döneminde tek bir çizgide gelişmiş ve daha sonraki dönemlerde Batı Türkçesi, Doğu Türkçesi ve Kuzey Türkçesi olmak üzere çeşitlenmiştir. Batı Türkçesi, Anadolu topraklarında Anadolu Selçukluların, Beyliklerin, Osmanlıların ve Türkiye Cumhuriyetinin dili olarak konuşula gelmiştir. Batı Türkçesinin bu tarihî süreci içinde Türk kültürüne ait çok zengin birikim oluşmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkelerinde iş gücü ihtiyacı meydana gelmiş, iş gücü ihtiyacını karşılamak için değişik ülkelerle anlaşmalar yapılmıştır. Anlaşma yapılan ülkelere biri de Türkiye'dir. Yapılan anlaşmalarla Türkiye'den bu ülkelere iş gücü göçü başlamıştır. Bu göçlerle birlikte Batı Türkçesi Avrupa ülkelerinde konuşulmaya, yazılmaya ve okullarda ders olarak verilmeye başlamıştır. Günümüzde Avrupa ülkelerinde yaklaşık 7 milyon Türk yaşamaktadır. Avrupa ülkelerinde Türklerin en çok yaşadığı birkaç ülke şunlardır: Almanya'da 3 milyon - 3,5 milyon, Fransa'da 900 bin - 1 milyon, Bulgaristan'da 800 bin, İngiltere'de 500 bin, Hollanda'da 480 bin, Avusturya'da 360 bin – 500 bin, Yunanistan'da 350 bin, Belçika 220 bin. Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin ilk zamanlar en büyük sorunları gittikleri ülkelere uyum sağlayamamalarından ve buldukları ülkelerin dilini bilmemelerinden kaynaklı iken günümüzdeki en büyük sorunları asimilasyona uğrama ve ana dili Türkçenin yeni kuşaklar tarafından kullanımında görülen bozulmalar ve değişimlerden kaynaklı olmuştur. Avrupa'ya ilk gidenlerin çoğu gittikleri ülkelerin dillerini bilmezken günümüzde onların çocukları, torunları Türkçeyi konuşamaz duruma gelmişlerdir. Yeni yetişen kuşaklarla birlikte Türkçenin kullanımı azalmış, bulunulan ülkenin dili daha yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hatta bazıları tarafından buldukları ülkenin dili birinci dil olarak kullanılmaya başlanmıştır. Türkçenin kullanımında görülen bu olumsuz yöndeki değişim dil yoluyla gerçekleşecek olan kültür aktarımı da olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır. Çünkü bir toplumun kültürü ve dili iç içedir. Bir toplumun kültüründe ne varsa o mutlaka dilinde de yaşar. Bir milleti diğer milletlerden ayıran kültürel özellikler dili de etkilemiştir. Kültür ile dil arasındaki bu önemli ilişki, dili kültürün en önemli aktarıcısı durumuna getirmiştir. Türk kültürünün en önemli göstergelerinden biri olan akrabalık adları ne Almancada ne de Fransızcada bulunmaktadır. Türkçede farklı akrabalık bağlarını gösteren “hala, teyze, yenge; amca, dayı, enişte” için Almancada “die Tante, der Onkel”, Fransızcada “tante, oncle” olmak üzere sadece iki kelime bulunmaktadır. Buna benzer dil yoluyla aktarılabilecek olan pek çok kültürel unsur yeni kuşaklara aktarılmayacaktır. Türkçenin kullanımında görülen bozulma, değişim ilerleyen yıllarda kültürde de kendini göstermeye başlayacak ve yeni kuşaklar tarafından Türkçe ile kazanılacak kültürel kodlar kaybolacaktır. Bu makalede, Batı Türkçesinin tarihî süreci, dil-kültür ilişkisi, Avrupa'da yaşayan Türkler, Avrupa'da Türkçenin kullanımı ve Avrupa'da Türk kültürünün devamı için Türkçenin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, kültür, dil, Avrupalı Türkler, asimilasyon

Abstract

The history of Turkish goes back to about 3500 BC. The oldest written document in Turkish is the Çoyr inscription, which was written during the Köktürk period at the end of

600. After the Köktürks, Turkish language developed in a only mark during the Uighurs and Karakhanids and in later periods, it diversified into Western Turkish, Eastern Turkish and Northern Turkish. Western Turkish has been spoken in Anatolian lands as the language of the Anatolian Seljuks, Principalities, Ottomans and the Republic of Turkey. In this historical process of Western Turkish, it has provided very opulent saving of Turkish culture. After the Second World War, the workforce needed arose in European countries. Agreements have been made with different countries to meet the workforce needs. One of these countries is Turkey. With the agreements made, workforce migration from Turkey to these countries has started. With these migrations, Western Turkish began to be spoken, written and taught in European countries’s schools. Nowadays, approximately 7 million Turks live in European countries. These are a few countries where Turks live the most in European countries: 3 million - 3.5 million in Germany, 900 thousand - 1 million in France, 800 thousand in Bulgaria, 500 thousand in England, 480 thousand in the Netherlands, 360 thousand - 500 thousand in Austria, in Greece 350 thousand, Belgium 220 thousand. While the biggest problems of Turks living in European countries were due to their inability to adapt to the countries they went to and not knowing the language of the countries they were in, their biggest problems today are due to assimilation and the deterioration and changes in the use of their native language Turkish by new generations. While most of those who first went to Europe didn’t know the languages of the countries they went to today their children and grandchildren can’t speak Turkish. With the new generations, the use of Turkish has decreased and the language of the country has started to be used more widely. Even, some of them started to use the language of living country as the first language. This negative change seen in the use of Turkish has begun to negatively affect the cultural transfer that will happen through the language. Because the culture and language of a society are intertwined. Whatever is in the culture of a society, it is sure in the language. The cultural characteristics that distinguishing feature a nation from other nations have also affected the language. This important relationship between culture and language, language has made it to state the most important transmitter of culture. Kinship names, which are one of the indicators of Turkish culture, there are neither in German nor in French. “Hala, teyze, yenge, amca, dayı, enişte” indicating different kinship ties in Turkish, there are only two words for “die Tante, der Onkel” in German, in French “tante, oncle”. Many cultural elements that can be transferred through a similar language won’t be passed on to new generations. The deterioration and change seen in the use of Turkish will begin to show itself also in the culture in the following years, and the cultural codes that will be acquired by the new generations with Turkish will disappear. This article focused on the historical process of Western Turkish, the language-culture relationship, the Turkish people’s living in Europe, the use of Turkish in Europe and the importance of Turkish for the continuation of Turkish culture in Europe.

Keywords: Turkish, culture, language, European Turkish people, assimilation.

Giriş

Dünyada en çok kullanılan ve en eski olan dillerden biri de Türkçedir. Türkçenin eskiliği ile ilgili en önemli çalışma Osman Nedim Tuna’ya aittir. Osman Nedim Tuna tarafından Sümerce ile arasındaki ortaklıkları tespit

amacıyla yapılan çalışmadan hareketle Türkçenin yaşının günümüzden yaklaşık 5500 yıl öncesine kadar gittiği, Türklerin yaklaşık milattan önce 3500'lerde Türkiye'nin Doğu bölgesinde yaşadıkları görüşü kabul edilmiştir (Ercilasun 2005: 35-36).

Türkçenin yaşı günümüzden yaklaşık 5500 yıl geriye gitmesine rağmen, Türkçenin eskiliği ile ilgili ilk bilgileri Çin kaynaklarından edinmekteyiz. Çin kaynaklarında 575 yılında Nirvâna Sutra'nın Türkçeye çevrildiği kayıtlı olsa da bugün bu çeviri elimizde yoktur. Köktürkler döneminden elimize ulaşan en eski yazıt 687-692 yılları arasında dikilen Çoyr yazıtıdır (Ercilasun 2005: 129-130). Bugünkü veriler ışığında Türkçenin en eski yazılı kaynağı günümüzden yaklaşık 1400 yıl öncesinde yazılan yazıtlardır. Çoyr yazıtından sonra yine Köktürkler döneminde dikilmiş olan ve Orhun Kitabeleri olarak adlandırılan Tonyukuk, Köl Tigin ve Bilge Kağan kitabeleri, Türkçenin en eski ve en mükemmel kaynakları olarak kabul edilir.

Orta Asya Türklüğü, hem coğrafi hem de siyasi bakımdan 11. yüzyılda başlayan ancak 12. yüzyılda daha da belirginleşen bir çeşitlenme sergilemektedir. Öyle ki Orta Asya'da Karahanlı, Amuderya'nın batısında Selçuklu, Amuderya ve Sirderya arasında ise Harezmi devletleriyle Türkler farklı boylar temelinde geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır (Öztürk 2021: 2). Coğrafi ve siyasi olarak meydana gelen bu dallanma Türk dilinde de kendini göstermiştir. Türk dili, Köktürkçe dönemi sonrasında Eski Uygur Türkçesi ve devamında da Karahanlı Türkçesi olmak üzere bir çizgide gelişmiştir. 13. yüzyıla kadar tek bir çizgide gelişen Türkçe 13. yüzyıldan itibaren Türk boy ve topluluklarının farklı coğrafyalara hareketleriyle dallanmalara uğramış ve Doğu, Batı, Kuzey Türkçeleri gibi yazı dilleri ortaya çıkmıştır. Doğu Türkçesinin yazı dili Köktürkler döneminde oluşmuşken Batı ve Kuzey Türkçelerinin yazı dilleri daha geç dönemlerde oluşmuştur.

Batı Türkçesinin yazı dili olma sürecinde Oğuzların 11.-13. yüzyıllar arasında Orta Asya'dan göçlerle önce Harezmi bölgesine gelmeleri, daha sonra Selçuklu hanedanı yönetiminde 1040 yılında Büyük Selçuklu Devleti'ni ve 1071'de de Anadolu'nun fethi ile Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurmaları etkili olmuştur. Anadolu Selçuklularının parçalanmasından sonra Anadolu'da oluşan Beylikler dönemi Batı Türkçesi için verimli bir dönemdir. Beylikler dönemini Osmanlıcaya geçiş dönemi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi takip etmiştir (Korkmaz 2021: 27).

Türkiye Türkçesi, bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde İstanbul ağzının yazı dili olarak esas alındığı Türkçedir. Arapça ve Farsçanın etkisinde

kalan Osmanlı Türkçesine karşı Tanzimat’la birlikte sadeleşme fikirleri ortaya atılmış ve bu fikirler 1911 yılında Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve arkadaşları tarafından çıkarılan *Genç Kalemler* dergisinde Yeni Lisan adlı yazıda yayımlanmıştır¹.

Yeni Lisan hareketi ile başlayan dilde sadeleşme çalışmaları Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte daha da hızlanmış ve sistemleşmeye başlamıştır. Bunun için 1932 yılında M. Kemal Atatürk tarafından Türk Dil Tetkik Cemiyeti kurulmuş ve M. Kemal Atatürk’ün başkanlığında Birinci Türk Dili Kurultayı 1932 yılında Dolmabahçe Sarayı’nda toplanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti toprakları içinde İstanbul Türkçesi ağızına dayanan resmî yazı dili Türkçe, 20. yüzyıldan itibaren Avrupa’da da yazı dili, konuşma dili ve okullarda öğretilen bir dil durumuna gelmiştir:

Türkçe 21. yüzyılda 13 milyon km² toprak parçası üzerinde yaklaşık 200 milyon insan tarafından konuşma ve yazı dili olarak kullanılmaktadır. Yedi bağımsız Türk devletinin resmî dili; Rusya Federasyonu içinde yer alan on iki özerk bölgede, Moldova’ya bağlı Gagavuz Yeri’nde ve Doğu Türkistan’da resmî dil; Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Makedonya, Kosova, Finlandiya, Ukrayna gibi Avrupa; Irak, İran, Suriye, Afganistan, Moğolistan gibi Asya ülkelerinde ise azınlık veya bölge dilidir. Bunlara ilaveten Avrupa Birliği, Amerika, Avustralya ve Afrika ülkelerinde göçmen dili olarak kullanılmaktadır (Özkan 2007: 15). Avrupa Birliği ülkelerinden Almanya’da 3 milyon - 3,5 milyon, Fransa’da 900 bin - 1 milyon, Bulgaristan’da 800 bin, İngiltere’de 500 bin, Hollanda’da 480 bin, Avusturya’da 360 bin – 500 bin, Yunanistan’da 350 bin, Belçika 220 bin ve diğer AB ülkelerindeki Türklerle birlikte 7 milyon Türk (Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve Avrupa Birliği ülkesi vatandaşı) tarafından ana dili olarak kullanılmaktadır (Kessler 2017).

Fakat Avrupa ülkelerinde uygulanan entegrasyon / asimilasyon amaçlı politikalar neticesinde Türklerin Türkçe kullanımlarında kuşaklar arasında farklılıklar görülmeye başlanmıştır. İlk kuşaklarda Anadolu ağız özellikleri hâkim olup kod kopyalamaları sınırlı düzeyde gerçekleşmiştir. Yapılan araştırmalar I. kuşakta gerçekleşen bu kod kopyalamalarının değiştirilerek Türkçenin ses yapısına ve gramer kurallarına uydurulduğu görülmüştür. Sonraki kuşaklarda Türkçe ve ikinci dilin (Almanca, Fransızca, Felemenkçe, Macarca) karıştırılarak kullanılmaya başlanmış, hatta bazı bireylerde birinci

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mustafa Özkan, “Yenileşme Sürecinde Türk Dili”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 32, 2004, s. 95.

dilin bulunduğu ülkenin dili olduğu, bu bireylerin kendilerini buldukları ülkelerin diliyle daha rahat ifade ettikleri, Türkçenin de ikinci dil durumuna düştüğü tespit edilmiştir (Bekar 2018). Türkçenin kullanımında sonraki kuşaklarda görülen bu durum kuşkusuz kültür aktarımını da olumsuz etkilemeye başlamıştır. Çünkü yüzyıllar boyunca Türk kültürünün birikimini içinde taşıyan Türk dili Avrupa ülkelerinde yeni gelen kuşaklar tarafından kullanılmaz olmuştur.

1. KÜLTÜR-DİL İLİŞKİSİ

1.1. Kültür

Kültürün ne olduğu ile ilgili çok farklı tanımlar bulunmaktadır. Faka tanımlar incelendiğinde hepsinin aynı şeyi farklı biçimde anlattığı görülür. Bu sebeple kültür ile ilgili tanımların çok çeşitli olması kültürün çok derin bir anlam içeriğinin olmasından kaynaklandığını göstermektedir. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

Türkçe Sözlük'te “1. Tarihsel, toplumsal ve manevi süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunların yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü 3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.” (TDK 2009:1292) olarak tanımlanmaktadır. Ziya Gökalp (1996: 34), *Türkçülüğün Esasları* adlı kitabında “Bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve fen hayatlarının uyumlu bir bütünüdür.”, Bozkurt Güvenç (2002: 14-15), *İnsan ve Kültür* adlı kitabında “Bilimsel anlamda kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarım öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütündür.”, Muharrem Ergin (1995: 19) *Üniversiteler İçin Türk Dili* adlı çalışmasında “Kültür, bir topluluğu, bir cemiyeti, bir milleti millet yapan, onu diğer milletlerden farklı kılan hayat tezahürlerinin bütünüdür. Bu hayat tezahürleri her milletin kendine has olan millî değerleridir. Bu değerler; dil, örf ve adetler, dünya görüşü, din, sanat ve tarihtir.” der.

Yukarıda verilen tanımlardan hareketle kültür için bir milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden ayıran her türlü değerler bütünü yani bir milletin genetik kodları denilebilir. Bu sebeple milletler genetik kodlarını yani kültürlerini ancak yeni kuşaklara aktararak tarih sahnesinde yaşamlarını

devam ettirebilirler. Kültürlerini aktaramayan milletler tarih sahnesinden silinip giderler.

1.2. Kültür ve Dil Arasındaki İlişki

Dil ile kültür birbirinden ayrı düşünülemez iki kavramdır. Bir milletin kültüründe ne varsa o mutlaka dilinde de yansır. Bir yabancı bir millet hakkında bilgi edinmek için o milletin diline bakarak çıkarımlarda bulunabilir. Dil ile kültürün birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceği bir gerçektir. Dil ile kültür arasındaki bu ilişki kültürün aktarımında en önemli unsurun dil olduğunu, yine bunun yanında dilin kültür aktarımında en önemli vasıta olduğunu göstermektedir.

V. Doğan Günay (1995: 4), “Toplumun kültüründe ne varsa diline de yansımıştır. Hatta kültür dille ve dilde yaşar, gelişir, birikir. Dil kültürün en sağlam hazinesidir.” der. Bozkurt Güvenç dil ve kültür arasındaki ilişkiyi “...dil ile kültür birbirine eşdeğer, iki bağımsız birim değil, tek bir varlığın, birbirinden ayrılmaz, biri ötekisiz olmaz iki parçası gibidir. Kültürde ne varsa dilde de vardır. Dildeki her şey kültürden gelir. Kültür dilde yaşar, gelişir, birikir. Dil kültürün hazinesi, bilinci, ruhudur.” diyerek açıklar (Aksan 2011: 20). Bedia Akarsu da Wilhelm von Humboldt’un dil-kültür arasındaki ilişki ile ilgili düşüncelerini *Wilhelm von Humboldt’da Dil-Kültür Bağlantısı* adlı kitabında aktarmıştır. Humboldt, bir ulusun dilinden, o ulusun kültürüne, dünya görüşüne inebileceğini, ulusun dilinin ruhu olduğunu, ruhunun da dili olduğunu belirtir. Dillerin uluslarla birlikte geliştiğini, ulusların tinsel özelliklerinden kurulduğunu bu sebeple de ulusların tinsel özelliklerinin farklı olmasından dolayı dillerin yapısının da farklı olduğunu belirtir (Akarsu 1984: 52). Ali Göçer de dil ile kültür arasındaki ilişkiyi şu cümlelerle ifade eder: “Dil ve kültür bir bütünü oluşturan ayrılmaz iki parça gibidir. Dilin zenginliği bir bakıma kültürün zenginliğidir. Dil ne kadar etkili ve işlek bir yapıda olursa ortaya konulan ürünler aracılığıyla kültürün zenginliği de o derece etkili ortaya konulabilir. Kültürün zenginliği de dili etkili kullanmada söz sahibinin işini kolaylaştırır. Sahip olduğu değerleri ile kültür, ifadeye güç kazandırır. Özet olarak söylemek gerekirse; kültür, dil için inanılmaz bir kaynak; dil de kültür için vazgeçilmez bir araçtır.” (Göçer 2013: 28).

Kültür ve dil arasındaki bu bağlantı akıllara kuşkusuz kültür aktarımında dilin rolünü getirmektedir. Kültür aktarımında dilin rolü ile ilgili de çok sayıda çalışmalar yapılmış ve bu hususta dilin önemi açıklanmıştır.

1.3. Kültürün Aktarımında Dilin Önemi ve Avrupa Ülkelerindeki Türklerin Dil Kullanımları

Dil kuşkusuz en önemli ve etkili kültür aktarıcısıdır. Ülkeler kendi dillerini yabancılara öğretirlerken kültürlerini de bir şekilde tanıtmakta ve öğretmektedir. Ali Göçer kültürün aktarımında dilin en önemli kültür aktarıcısı olduğunu, dil öğrenmekle birlikte atalardan gelen yaşam biçimlerinin ve içinde yaşanılan toplumun kendine has özelliklerinin de öğrenildiğini belirtir. Bir milletin tarihten başlayarak bugüne kadar gelen yaşam biçimlerinin damıtılmış özü olan kültür, sözlü ve yazılı dil ile bugünlere ulaşmış; yine dil aracılığı ile gelecek nesillere ulaşacaktır (Göçer 2012: 51).

Doğan Aksan (2011: 21) *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü* adlı kitabında dil-kültür arasındaki ilişkiyi şu çarpıcı örneklerle verir: “Dünyaya gelen insanoğlu maddi ve manevi kavramları ana dilinin kalıp ve değerleriyle algılamakta, içinde yer aldığı toplumun kültür öğelerini, dünya görüşünü, yaşam biçimini, inanç ve geleneklerini içeren kavramları diliyle edinmektedir. Örneğin: Hin-Avrupa dil ailesinden Fransızca, İngilizce ve Almancada akrabalık adları incelendiğinde, bunlarla, Türkçedeki adlandırılışları, kavramlaştırılmaları arasında büyük fark ortaya çıkar: Bizim enişte, bacanak, ve kayınbirader olarak ayrı ayrı sözcüklerle dile getirdiğimiz kavramlar için bu dillerde tek bir sözcük vardır (Fr. beau-frère, İng. brother-in-law, Alm. Schwager). Ayrıca her biri ayrı kavramlar olarak yerleşmiş baldız, elti, görümce ve yenge'nin yerine de bu dillerin her birinde tek bir sözcük kullanılmaktadır. Bu dillerden başka dil ailelerinde, Fin-Ugor dillerinden olan Fincede de hala ve teyze aynı göstergeyle (täti) anlatılmaktadır.”

Yukarıda verilen açıklamalardan hareketle Avrupa'da yaşayan Türklerin kültürlerini gelecek kuşaklara aktarabilmelerinde en önemli vasıta Türkçedir. Fakat yapılan çalışmalar yeni yetişen kuşaklarda Türkçe kullanımının günden güne azaldığını, bulunulan ülke dillerinin birinci dil olmaya başladığını, buna bağlı olarak da Türkçede saklı olan Türk kültürüne ait genetik kodların gelecek kuşaklara aktarılamadığını göstermektedir.

Avrupa'da Türk nüfusunun en çok olduğu Almanya'da yapılan çalışmalarda bunu somut bir şekilde görmek mümkündür. Yapılan pek çok çalışmada her yeni kuşakla birlikte Türkçenin kullanımının Türkçenin aleyhine değişikliğe uğradığı, Almancanın hâkim dil olmaya başladığı görülmektedir. Tarafımızdan hazırlanan *Almanya Türkçesi* (2018) adlı

çalışmada Almanya'da yaşayan Türklerin Türkçe kullanımları derlenen metinlerle gözler önüne serilmiştir. Bu metinlerden hareketle dil kullanımıyla ilgili bazı tespitleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1.3.1. III. kuşaktan bazı çocuklar kendilerini Türkçe ifade edemediklerini, Almanca konuşmak istediklerini ifade etmişlerdir:

H. M., Almanya doğumlu, 10 yaşında (Bekar 2018: 355)

-Halit bana tatilde ne yaptığını anlatabilir misin?

-*Ich möchte nicht Türkisch, ich kann nicht gut Türkisch sprechen.*

(Türkçe anlatmak istemiyorum, Türkçe iyi konuşamıyorum)

-Türkçesi ne?

-*Ich weiß auf Türkisch nicht.* (Türkçesini bilmiyorum)

E. V., Almanya doğumlu, 9 yaşında (Bekar 2018: 350)

-Ben anlatmak istemiyorum, ben Türkçe bilmiyorum, *ich kann nicht türkisch.* (Ben Türkçe bilmiyorum)

-Anlatabildiğin kadar oldu mu?

-*Soll ich Türkisch sagen?* (Türkçe mi anlatmalıyım)

-Evet.

-*Aber ich kann nicht Türkçe.* (Fakat ben Türkçe bilmiyorum)

Y. M., Almanya doğumlu, 7 yaşında (Bekar 2018: 288)

- Kaç yaşındasın?

-

- *Verstehst du mich?* (Beni anlıyor musun?)

- *Türkisch nicht viel.* (Türkçe fazla değil)

D. I., Almanya doğumlu, 15 yaşında (Bekar 2018: 311)

-Hocam Almanca anlatsa, *ich habe gar nichts verstanden.* (Ben hiçbir şey anlamadım)

1.3.2. III. kuşaktan bazı çocukların hiç bazı çocukların da çok uzun süredir Türkiye'ye gelmedikleri, Türkiye'de hangi şehirden olduklarını dahi bilmedikleri görülmüştür:

Y. M., Almanya doğumlu, 7 yaşında (Bekar 2018: 288)

-Nerelisin sen, *von Türkei?* (Türkiye'den?)

-*Von Türkei nicht.* (Türkiye'den değil)

C. K., Almanya doğumlu, 13 yaşında (Bekar 2018: 342)

-*Wann warst du letzte mal in der Türkei ?* (En son ne zaman Türkiye'deydin?)

-*Ich war noch nie in der Türkei.* (Şimdiye kadar daha hiç Türkiye'ye gitmedim)

1.3.3. III. kuşaktan bazı çocuklar Türkçede hala, teyze, yenge için Almandaki tante, babaanne ve anneanne için ise Almandaki großmutter kelimelerinin kullandıkları görülmüştür:

A. T., Almanya doğumlu, 11 yaşında (Bekar 2018: 352)

-E ben önce Berlin'e gittim. Orda benim tante var. Direkt benim tantenin evin yanında böyle bir tane hayvanat bahçesi var.

İ. N. Ö., Almanya doğumlu, 11 yaşında (Bekar 2018: 351)

-Türkiye'ye uçtuk. Ondan sonra *abend sind wir angekommen* (biz akşam geldik). O zaman *großmutter*da (büyükannede) kaldık.

1.3.4. II. ve III. kuşaktan bazı kişilerde dil kullanımında Almanın çok baskın duruma geldiği, düşünürken Almanca düşündükleri sonra onu Türkçeye aktarmak zorunda kaldıkları görülmüştür:

İ. M., Almanya doğumlu, 24 yaşında (Bekar 2018: 318)

-*ehrlich gesagt* (doğrusunu söylemek gerekirse) e evde benim Türkçe en zayıf en kötü. *Ich denke deutsch wenn ich türkisch rede dann...* (Ben Almanca düşünüyorum, eğer Türkçe konuşsam o vakit...)

1.3.5. Derlenen metinlerde I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe günlük hayatta Türkçenin yerini Almanın aldığı görülmüştür:

S. A., Almanya doğumlu, 13 yaşında (Bekar 2018: 346)

-Şimdi *geschwister* (kardeşler) vardı. Onlar *armdı* (fakirdi), anne babası. Annesi ölmüştü. *Stiefmutter*sı (üvey annesi) var. Şimdi o *stiefmutter* (üvey anne) o çocukları sevmiyordu.

H. K. Kayseri doğumlu, Almanya'ya geliş yılı: 1974, 66 yaşında (Bekar 2018: 259)

-Burda geldiğimde o *stapler* (forklift) sürerdi. Ben buraya gelirdim onu beklemeye, burada beklerdim. *Stabler*len (forklifle) oradan gelirken görürdüm onu.

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde toplam kelime sayısı yaklaşık 38.500'dür. I. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı ise yaklaşık 22.000'dir. 22.000 kelimenin 21.700'ü (% 98) Türkçe, 300'ü (% 2) Almandır. II. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı

yaklaşık 12.300'dür. 12.300 kelimenin 9.800'ü (% 79) Türkçe, 2500'ü (% 21) ise Almancadır. III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı ise yaklaşık 4.200'dür. 4.200 kelimenin 2.200'ü (% 52) Türkçe, 2.000'i (% 48) ise Almancadır (Bekar 2018: 206).

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelime sayısı toplam kelimeler içinde % 2'lik bir oranda iken bu sayı II. kuşakta % 21'e ve III. kuşakta ise % 48'e çıkmıştır. Türkçenin yerini Almanca çok hızlı bir şekilde almaya başlamıştır.

Sonuç

Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin zaman içinde ülkelerine geri dönecekleri düşünülmüş ve geri döndüklerinde Türk çocukların uyum ve dil problemi yaşamamaları için okullarda yoğun bir şekilde Türkçe dersleri verilmiştir. Türklerin buldukları ülkelerde kalıcı olduklarının anlaşılmasıyla uyum politikaları yerini asimilasyon politikalarına bırakmıştır. Asimilasyon politikalarının ilk hedefi de kuşkusuz Türkçe olmuştur. Uygulanan politikalar neticesinde Türkçenin kullanımı önce karışık dil kullanımı şeklinde (Türkçe-Almanca, Türkçe-Fransızca gibi) gelişmiş, devamında da Türkçe sadece ailede işitilen ama gençlerin birinci dilinin bulunan ülkenin dili olduğu bir sürece doğru ilerlemiştir. Günümüzde Avrupa ülkelerinde yaşayan genç kuşakların çoğunda Türkçe birinci dil olmaktan çıkmaya başlamış ve yerini bulunulan ülkenin dili almıştır. Yukarıda verilen örneklerden de bu açıkça görülmektedir. Sürecin bu noktaya gelmiş olması, daha sonraki kuşaklarla birlikte Türkçenin tamamen unutulacağı endişesini kuşkusuz düşündürmektedir. Fakat unutulmamalıdır ki Türkçenin unutulması Türkçenin içinde saklı olan Türk kültürünün genetik kodlarının da yeni kuşaklara aktarılamamasına neden olacaktır. Türkçenin unutulması, Türkçenin içindeki Türk kültürüne ait genetik kodların yeni kuşaklara aktarılamaması ise ilerleyen zamanlarda Tuna Bulgarları, İdil Bulgarları ve Macaristan bölgelerine göç eden Kıpçaklar gibi buldukları toplulukların içinde eriyip kaybolmalarına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

Akarsu, Bedia. *Wilhelm von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1984

Aksan, Doğan. *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 2011.

Bekar, Beytullah. *Almanya Türkçesi*. Konya: Kömen Yayınları, 2018.

Ercilasun, Ahmet Bican. *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

Ergin, Muharrem. *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak Yayınları, 1995.

Göçer, Ali. "Dil Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine". *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi* (2012): 50-57.

_____. "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Kültür İlişkisi Üzerine Görüşleri: Fenomenolojik Bir Araştırma". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15/2 (2013): 25-38.

Gökalp, Ziya. *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Kamer Yayınları, 1996.

Günay, V. Doğan. "Roman Çözümlemesine Toplumdilbilimsel Bir Yaklaşım". *Dil Dergisi* 35 (1995): 1-20.

Güvenç, Bozkurt. *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1979.

_____. *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Kessler, Vincent. "7 Millionen Türken in der EU" (12.03.2017) <<https://www.diepresse.com/5182299/7-millionen-turken-in-der-eu>> (Erişim tarihi: 18 Mayıs 2021)

Korkmaz, Zeynep. "Oğuz Türkçesinin Tarihî Gelişme Süreçleri". *Turkish Studies* 5/1(2010): 1-41.

Özkan, Mustafa. "Yenileşme Sürecinde Türk Dili". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* C. 32 (2004): 81-108.

Özkan, Nevzat. *Türk Dilinin Yurtları* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları, 2007.

Öztürk, Abdulkadir. "13. Yüzyıldan Sonra Çeşitlenen Tarihî Türk Yazı Dilleri: Doğu, Batı ve Kuzey Türkçeleri". *Doğumunun 60. Yılında Nevzat Özkan Armağanı Ediyâ Yazıka* (Ed.) Hacer Tokyürek; Beytullah Bekar. Ankara: Nobel Akademi, 2021.

TDK. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.